

دست و پای کشیده، چالاکي مناسبی به اسب کاسپین داده است

به خاطر جنه کوچک اسب کاسپین مناسب آموزش اسب سواری به نوجوان ها است

لوتیز فیروز، کشتزارها و روستاهای اطراف دریا به ویژه شهر آمل را به دنبال این نوع اسب جست و جوی کند و چون فصل غیرکشت بوده و حیوانات در جنگل برای چرا رها بودند، پیدا کردن آن ها در بین تعداد زیادی از اسب هایی که گاهی تانیمه بدنشان در گل و لای فرو رفته، دشوار بوده است. اسب هایی که معمولاً کشاورزان محلی از آن ها برای حمل چوب از کوه به پایین و کشیدن گاری های سنگین استفاده می کردند و بر بدنشان شپش، کک و کنه لانه داشته و همگی ضعیف، زخمی و مریض بودند. نتیجه تلاش های او در طول ۹ سال تا حوالی سال ۵۲ به پیدا شدن ۲۷ اسب کاسپین منجر شد و آن ها را به منظور حفاظت، تکثیر و مطالعه به یک مجموعه بزرگ سواری در تهران منتقل کرد. اسبانی باهوش سرشار و قدرت ورزشی که به واسطه قدشان برای تربیت کودکان سواری مورد استفاده قرار گرفته و در میادین پرش هم رقیب اسب های بسیار بزرگ تر شدند.

● اسبی از دل تاریخ

اما صفحات تاریخ از اسب ایران چه می گویند. «مردونیه تمام سواره نظام پارس را تحت فرماندهی «ماسیس تیوس» سردار نامی ایران به جنگ فرستاد. این سردار که یونانی ها او را «ماکیس سیون» می نامیدند بر اسب نسان نشسته بود. دهنه اسب از طلا و یراق آن خیلی عالی بود. چون اسب این سردار در جنگ زخمی شد از شدت درد روی دو پا بلند شد و سوار خود را بر زمین زد، یونانی ها از این فرصت استفاده کرده و او را در میان گرفته و کشتند چون این خبر به مردونیه رسید سپاه ایران در غم و اندوه فرو رفت و افراد سپاه به علامت عزاداری موها را چیدند و با یال اسب و چهار پایان هم این کار را کردند». این متنی از «هروdot» است در شرح جنگ های ایران و یونان در زمان خشایارشا که درباره مردونیه سردار نامی و دلاور ایران نگاشته است.

جالب آنکه در دوره هخامنشیان رکاب به کار برده نمی شد و برای سوار یا پیاده شدن از کرسی های تزئین شده استفاده می کردند. کرسی، مخصوص شاهنشاه و بزرگان بود و سربازان و مردان عادی به نظر می رسد برای سوار شدن بر اسب می جستند. کرسی شاهی معمولاً چوب منبت کاری شده با روکشی از طلای ناب و پایه هایی شبیه به پنجه شیر داشته که این آثار را می توان در سنگ نگاره های پلکان کاخ آپادانای تخت جمشید دید. می گویند نخستین بار هندو اروپاییان این حیوان را رام کردند و از آن برای حمل وسایل و اربابه های خود استفاده کردند. بنا به شواهد و اسناد باستان شناسی اسب متعلق به جلگه های مرکزی و جنوبی روسیه و جنوب سیبری بود و از طریق ایرانیان به بین النهرین راه یافت و از هزاره دوم پیش از میلاد استفاده از آن به جای «خر» در این منطقه رواج پیدا کرد. اما برخی معتقدند با باز یابی اسب کاسپین تحقیقات گذشته زیر سؤال می رود و با بررسی مجدد یافته های باستانی می توان ثابت کرد قسمت اعظم استخوان های کوچک کشف شده در هزاره سوم پیش از میلاد متعلق به اسب کاسپین در ایران است.

● ایلخی ورامین

شاید باورش سخت باشد اما همین جابج گوش پایتخت مجموعه ای وجود دارد که به دنبال احیای نژاد اسب ایرانی است. مجموعه پارت در جنوب شرقی تهران، در شهر ورامین قرار دارد. ورامین یکی از قدیمی ترین و تاریخی ترین شهرهای ایران بوده و شاهراه ارتباطی مهمی در منطقه است. اصلی ترین دلیل ساخت باشگاه در این منطقه، باز آفرینی مجدد شکوه آن بوده؛ چرا که در زمانی کمی قبل تر یکی از بزرگ ترین ایلخی های ایران (گله اسبان) یعنی «ایلخی ورامین» در این منطقه قرار داشته است. همچنین به دلیل وجود فعالیت های قبلی مجموعه در حوزه دام و طیور و گاو داری این بخش هم تکمیل کننده همان پروژه ها بوده است.

تعداد اسب های کل مجموعه ورامین افزون بر ۴۰۰ رأس است که شامل نژادهای مختلف ایرانی و خارجی از جمله کاسپین، ترکمن، کرد، فریزین، KWPN و هلشتاین است. با توجه به اینکه اسب کاسپین به عنوان تنها نژاد ایرانی مخصوص کودکان و نوجوانان و همچنین قدیمی ترین نژاد اسب موجود در جهان از نظر تاریخی، فرهنگی و ژنتیکی ارزش بسیار بالایی دارد، این مجموعه توجه ویژه ای به حفاظت از

این نژاد دارد. «جهان آرا» مدیر این مجموعه تعداد اسب های کل مجموعه ورامین را بیش از ۴۰۰ رأس می داند که شامل نژادهای مختلف ایرانی و خارجی است. او تعداد گله اسب کاسپین را حدود ۸۰ رأس عنوان می کند که سه «سیلمی» شاخص در آن ها وجود دارد. سیلمی به اسب نر با خصوصیات عالی و برتر گفته می شود که بتواند این خصوصیات را به کره های خود منتقل کند. او و همکارانش از میان اسب های بومی ایران، به اسب ترکمن (آخال تکه و یموت) هم علاقه مندند و درصدد نگهداری، اصلاح نژاد و تولید و رساندن نژاد ترکمن به مسابقات بین المللی و اشاعه فرهنگ مسئولیت پذیری در برابر ارزش های غنی نژادهای مختلف اسب ایرانی هستند. «البته به غیر از مجموعه پرورش اسب پارت در ورامین ما بیش از ۱۰۰ رأس اسب در باشگاه های مختلف در ایران داریم که آن ها را با هدف کمک به تولید و همچنین ورزش های سواری در اختیار باشگاه ها قرار داده ایم تا با آموزش های پایه سواری از ابتدا با سنین زیر ۱۰ سال بتوانند سوارکاران آینده را آماده کنند. همچنین بیش از ۵۰ رأس مادیان کاسپین داریم که بیشتر پیش بنیادی هستند و از استان های گیلان و مازندران جمع آوری شده اند. با به کارگیری برنامه اصلاح نژاد و استفاده از سیلمی های خوب از جمله «برجیس آزاد» و «شبا هنگ» در داخل مجموعه نسبت به تولید اسب های اصیل کاسپین اقدام می کنیم. با هدف حمایت از تولید کنندگان کاسپین و حفاظت از نژاد، مادیان های خارج از مجموعه هم برای کشش با سیلمی های کاسپین پذیرفته می شوند».

این مجموعه از برگزاری مسابقات و جشنواره ها برای ترویج اسب کاسپین حمایت می کند. از جمله در سال ۱۳۹۸ از برگزاری جشنواره اسب کاسپین در نوروز آباد توسط انجمن حفاظت از اسب کاسپین حمایت کرده و به پاس خدمات شادروان خانم لوتیز فیروز، تمبر یادبودی را چاپ کردند.

● در دنیا چه خبر است؟

اما اگر می خواهید بدانید در دنیا چه خبر است باید گفت در اتحادیه اروپا ۲۰ هزار پرورش دهنده اسب تروربد وجود دارد که به تولید ۳۴ هزار کره تروربد از ۲ هزار و ۵۰۰ سیلمی انجامیده است و برای ۱۲۶ هزار نفر در حوزه تولید اسب و ۴۰۰ هزار نفر در اسبدوانی اشتغال ایجاد شده و ۱۰۰ هزار مسابقه اسبدوانی در سال برگزار شده است. جالب آنکه در انگلیس، فرانسه، سوئد و ایرلند بیش از ۵ میلیون نفر به عنوان مالک، پرورش دهنده اسب و سوارکار فعال هستند و این سه کشور دارای ۲/۷ میلیون رأس اسب هستند. همچنین ۷۰ تا ۸۰ درصد سوارکاران رانان تشکیل می دهند و سواری در فرانسه سومین ورزش عمومی است. در ایران اما همزمان با شروع فعالیت حرفه ای مجموعه پارت انجمن حفاظت از اسب کاسپین هم تشکیل شده که یکی از بزرگ ترین اهدافش ثبت کاسپین ها و همچنین رفع همخونی های احتمالی و اصلاح نژاد است که مجموعه پارت هم در همین مسیر قرار دارد. جهان آرا می گوید: «بیشتر کاسپین ها در گروه پیش بنیادی قرار گرفته و توسط ارز یاب های انجمن ارزیابی شده اند. اسب هایی که در ارزیابی تأیید می شوند، نمونه برداری و تست دی ان ای می شوند تا پس از طی مراحل پیش بنیادی به عنوان اسب اصیل در تبارنامه بین المللی ثبت شوند. در این چند سال فعالیت قیمت اسب کاسپین در ایران جهش بسیار زیادی داشته و در حال نزدیک شدن به قیمتی است که نگهداری آن ها مقرون به صرفه باشد. فعالیت های آموزش محور و تمرکز ما بر پونی کلاب ها هم موجب شده مردم و علاقه مندان به سواری، اسب کاسپین را یک شروع خوب و تخصصی تر برای فرزندان خود از سنین ابتدایی و آماتور تا پیشرفته بدانند».

او معتقد است در خارج از ایران به دلیل همخونی های پیش آمده با یک خطر بزرگ مواجه هستیم در حالی که در ایران اسب کاسپین تنوع ژنتیکی بسیار بالا دارد و شاید یکی از راه های اصلی برون رفت از این بحران، همکاری و تعامل بهتر تولید کنندگان اسب کاسپین در سطح دنیا با یکدیگر باشد. به نظر می رسد اسب کاسپین آینده ای بهتر از امروز داشته باشد، از خطر انقراض خارج شود و علاقه مندان بیشتری در سرتاسر دنیا به نگهداری، تولید و استفاده از این اسب روی بیاورند.

با بررسی مجدد یافته های باستانی می توان ثابت کرد قسمت اعظم استخوان های کوچک کشف شده در هزاره سوم پیش از میلاد متعلق به اسب کاسپین در ایران است